

Obrazac Metodičkih preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda predmetnih kurikuluma i međupredmetnih tema za osnovnu i srednju školu	
OSNOVNI PODATCI	
Ime i prezime	Suzana Jagić
Zvanje	dr. sc. povijest/hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest; prof. povijesti i geografije
Naziv škole u kojoj ste trenutno zaposleni	OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec
Adresa elektroničke pošte	suzana.jagic@skole.hr
Naslov Metodičkih preporuka	<i>Kraneamus – neandertalac iz Krapine</i>
Predmet (ili međupredmetna tema)	Povijest
Za međupredmetnu temu navesti u okviru kojeg nastavnoga predmeta, sata razrednika ili izvannastavne aktivnosti se izvodi.	U sklopu nastavnog predmeta Povijest.
Razred	V. (peti) razred
OBVEZNI ELEMENTI	
Odgojno-obrazovni ishod (oznaka i tekst iz kurikuluma predmeta ili međupredmetnih tema objavljenih u NN)	POV OŠ A 5. 1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u prapovijesti i starome vijeku. POV OŠ B 5. 1. Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesti i starome vijeku.

	<p>POV OŠ C 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.</p> <p>POV OŠ E 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost povijesti, uspoređuje različite ideje, umjetnosti, predmete svakodnevne uporabe te pojavu pismenosti u prapovijesti i starome vijeku.</p>
Tijek nastavnog sata	Prilog 1.
Opis svih aktivnosti (što rade učenici, a što učitelj/nastavnik)	Vidljivo u Prilogu 1.
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima	<p>Prve ljudske zajednice u prapovijesti.</p> <p>Od skupljača hrane i lovca do ratara, stočara, obrtnika i trgovca.</p> <p>Prapovijest izumi mijenjaju život ljudi.</p> <p>Prapovijest vjerovanja i počeci umjetnosti.</p>
Primjeri vrednovanja za učenje, vrednovanja kao učenje ili naučenog uz upute	<p><u>Vrednovanje za učenje:</u> praćenje aktivnosti tijekom i nakon nastavnog sata; usmeno ponavljanje (<i>Jigsaw Planet Puzzles</i>, Prilog 15) u uvodnom dijelu sata daje učitelju/ici informaciju o predznanju učenika.</p> <p>Izlazna kartica 3-2-1 na kraju nastavnog sata (Prilog 11.)</p> <p><u>Vrednovanje kao učenje:</u></p> <p>Rubrika za vrednovanje postavljenih pitanja (Prilog 9.), Lista procjene postavljenih pitanja (Prilog 10.)</p> <p>Vršnjačko vrednovanje – odabir najbolje uživiljenog lika (njegov unutrašnji monolog, odgovori na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata). (Prilog 14.)</p> <p>Samovrednovanje – unutrašnji monolog, odgovori likova na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata. (Prilog 13.)</p> <p><u>Vrednovanje naučenog:</u></p> <p>Najaviti za sljedeći sat. Zadatak domaće zadaće (moguće ga je objediniti s projektnim zadatkom izvanučioničke terenske nastave). (Prilog 12.)</p>
Razrađeni problemski zadaci, zadaci za poticanje kritičkog razmišljanja,	Prilog 3., Prilog 4., Prilog 5., Prilog 6., Prilog 7.

<p>kreativnosti i/ili istraživački zadaci; ovisno o predmetu i nastavnoj temi</p>	
<p>DODATNI ELEMENTI¹</p>	
<p>Poveznice na više odgojno-obrazovnih ishoda različitih predmeta ili očekivanja međupredmetnih tema</p>	<p><u>Povezanost s nastavnim predmetima:</u></p> <p>Hrvatski jezik</p> <p>OŠ HJ A 5. 3. Učenik oblikuje i govori tekstove jednostavnih pripovjednih i opisnih struktura u skladu s temom i prema planu.</p> <p>OŠ HJ A 5. 4. Učenik čita tekst s razumijevanjem, izdvaja ključne riječi i objašnjava značenje teksta u cjelini.</p> <p>OŠ HJ B 5. 5. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima tijekom učenja i poučavanja.</p> <p>Geografija</p> <p>GEO OŠ B 5. 2. Učenik razlikuje vrste geografskih karata prema mjerilu i sadržaju te s pomoću tumača interpretira elemente karte na različitim prostornim razinama.</p> <p>Informatika</p> <p>C 5. 3. Učenik osmišljava plan izrade digitalnog rada, izrađuje ga, pohranjuje u mapu digitalnih radova i vrednuje ga.</p> <p>C 5. 4. Učenik upotrebljava multimedijske programe za ostvarivanje složenijih ideja u komunikacijskome ili suradničkom okruženju.</p> <p>Likovna kultura</p> <p>OŠ LK A 5. 1. Učenik istražuje i interpretira različite sadržaje oblikujući ideje koje izražava služeći se likovnim i vizualnim jezikom.</p> <p><u>Očekivanja međupredmetnih tema:</u></p> <p>Građanski odgoj i obrazovanje</p> <p>goo A 2. 1. Ponaša se u skladu s ljudskim pravima u svakodnevnom životu (koristi dramske i participativne pedagoške metode).</p> <p>goo C 2. 1. Sudjeluje u unaprjeđenju života i rada škole.</p> <p>goo C 2. 4. Promiče razvoj školske kulture i demokratizaciju škole.</p>

¹ Sastavni elementi prijave koji omogućuju dodanu vrijednost provedbi javnog poziva. Nisu obavezni, ali nose dodatne bodove u skladu s kriterijima procjene Metodčkih preporuka.

Osobni i socijalni razvoj

osr A 2. 1. Razvija sliku o sebi.

osr A 2. 3. Razvija osobne potencijale.

osr A 2. 4. Razvija radne navike.

osr B 1. 1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.

osr B 1. 2. Razvija komunikacijske kompetencije.

osr B 2. 4. Suradnički uči i radi u timu.

osr C 2. 4. Razvija kulturni i nacionalni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.

Učiti kako učiti

uku A 2. 1. Učenik uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.

uku A 2. 2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja.

uku A 2. 4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje.

uku B 2. 4. Učenik na poticaj učitelja, ali i samostalno samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak.

uku C 2. 3. Učenik iskazuje interes za različita područja, preuzima odgovornost za svoje učenje, ustraje u učenju.

uku C 2. 4. Učenik se koristi ugodnim emocijama i raspoloženjima tako da potiču učenje i kontrolira neugodne emocije i raspoloženja tako da ga ne ometaju u radu.

uku D 2. 2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.

Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

ikt A 2. 1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadataka.

ikt A 2. 3. Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima.

ikt B 2. 3. Učenik primjenjuje komunikacijska pravila u digitalnom okruženju.

ikt D 2. 2. Učenik rješava jednostavne probleme s pomoću digitalne tehnologije.

ikt D 2. 3. Učenik sam ili u suradnji s drugima preoblikuje postojeća digitalna rješenja ili stvara nove uratke i smišlja ideje.

	<p>Održivi razvoj</p> <p>odr B 2. 1. Učenik objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate.</p> <p>Poduzetništvo</p> <p>pod A 2. 1. Učenik primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.</p>
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost	<p>Korelacija s nastavnim sadržajima iz Hrvatskog jezika, Geografije, Informatike i Likovne kulture te navedenim međupredmetnim temama omogućava ostvarivanje cilja i ishoda osmišljenog nastavnog sata. U nastavnoj jedinici povezuju se zakonitosti u društvu, ekonomiji, znanosti i tehnologiji te na filozofsko – religijskom i kulturnom području što učenicima omogućava ponavljanje i utvrđivanje znanja o neandertalcu iz Krapine te općenito životu prvih ljudskih zajednica u prapovijesti.</p> <p>Interdisciplinarnim pristupom potaknut je razvoj jezične, dramske, građanske i socijalne te digitalne i estetske kompetencije, rad s različitim izvorima znanja i informacijama, rješavanja problema, suradnje i timskog rada.</p>
Aktivnosti koje obuhvaćaju prilagodbe za učenike s teškoćama	<p>Korištenje dramskih i participativnih metoda u nastavi Povijesti dovodi do smanjenja stereotipa i predrasuda prema učenicima s teškoćama.</p> <p>Rad u skupinama osnažuje učenike s teškoćama jer dobivaju podršku od drugih učenika koji uvažavaju njihove prijedloge za što bolje izvršavanje zajedničkih zadataka.</p> <p>Učenici s teškoćama mogu sudjelovati u svim aktivnostima osmišljenim za nastavni sat (<i>puzzle</i> u uvodnom dijelu sata, osmišljavanje zamrznutog prizora, postavljanje pitanja kao socijalno zainteresiranog subjekta, vrednovanje).</p> <p>Aktivnost za rad kod kuće: sažeti opis <i>Kraneamusa – neandertalca iz Krapine</i> te izrada njegova jednostavnog likovnog prikaza u okružju starijeg kamenog doba s prikazom nastambe, otkrića i alatki koje je koristio.</p>
Aktivnosti za motiviranje i rad s darovitim učenicima	<p>Dodatna aktivnost za darovite učenike predviđena za rad na satu:</p> <p>u sklopu 2. faze aktivnosti u glavnom dijelu nastavnog sata učenici dobivaju dodatni povijesni izvor o životu neandertalaca. (Prilog 4.)</p> <p>Dodatna aktivnost za darovite učenike predviđena za rad kod kuće:</p> <p>izrada i predstavljanje stripa o <i>Kraneamusu – neandertalcu iz Krapine</i> korištenjem nekog od digitalnih alata za stripove, primjerice <i>Pixton</i>. Moguće je kreiranje stranice od strane učitelja/ice koji može pozvati više učenika na suradničko kreiranje stripa.</p>
Upute za kriterijsko vrednovanje kompleksnih i problemskih zadataka i/ili	Prilog 12.

radova esejskoga tipa	
Projektne zadatke (s jasnim scenarijima, opisima aktivnosti, rezultatima projekta, vremenskim okvirima)	<p>Projektne zadatke – izvanučionička terenska nastava: Posjet Muzeju krapinskih neandertalaca u Krapini</p> <p>Krovni projekt: <i>Dan pračovjeka</i> (polugodišnji školski projekt)</p> <p>Razred: V. (peti) razred</p> <p>Vrijeme: listopad</p> <p>Tema projekta: prapovijest</p> <p>Korelacija: Hrvatski jezik, Njemački/Engleski jezik, Priroda, Geografija, Katolički vjeronauk</p> <p>Cilj: Povezati znanja o prapovijesti i prvim ljudskim zajednicama stečena na satovima Povijesti s izvornom stvarnošću vizualizacijom povijesnih sadržaja te interdisciplinarnim pristupom.</p> <p>Opis aktivnosti: Učenici će u susretu s izvornom stvarnošću u Muzeju krapinskih neandertalaca, arheološkom lokalitetu Hušnjakovo te sudjelovanjem na edukativnim radionicama (Izrada geološkog stupa te Izrada odjeće krapinskog pračovjeka) upotpuniti svoja znanja o razdoblju prapovijesti, posebice o svakodnevici i životu prvih ljudskih zajednica. Kroz učenje istraživanjem (razgled, bilježenje, fotografiranje, aktivno sudjelovanje u radionicama) moći će odgovoriti na postavljene zadatke: razredni zadatak, zadatak skupine te pojedinačni zadatak. Pri tome će vježbati suradnički rad u timu, tumačiti povijesne izvore, izrađivati razredni poster, pisati izvješće te vježbati prezentacijske vještine uz poticanje atmosfere međusobnog uvažavanja.</p> <p>Razredni zadatak: Izrada postera <i>Terenska nastava Krapina</i>.</p> <p>Koriste bilješke iz Muzeja, fotografski materijal s arheološkog lokaliteta te edukativnih radionica.</p> <p>Zadatke za skupine: Tijekom razgleda Muzeja krapinskih neandertalaca (stručno vodstvo) učenici su podijeljeni u skupine. Svaka skupina treba napisati zajedničko izvješće o zadanoj temi:</p> <ol style="list-style-type: none">Otkriće neandertalca iz KrapineIzrada oruđa i oružja /zanimanje/Jelovnik neandertalca iz Krapine/klimatske prilike/Briga o djeci i blišnjima/prva vjerovanja/Evolucija/primjer iz Muzeja/ <p>Pojedinačni zadatak za učenike: Pojedinačno pišu kratki dojam o provedenoj terenskoj nastavi.</p> <p>Vrednovanje: Prezentacija razrednog postera i izvješća svake skupine te pojedinačnog dojma. Prema dogovoru s učenicima zadatke se mogu</p>

	<p>vrednovati zajedno sa zadatkom domaće zadaće <i>Kraneamus – krapinski neandertalac</i>. (Prilog 12. Vrednovanje naučenog)</p> <p>Demonstracija rezultata: Sve prikupljene materijale i rezultate istraživanja prezentirati u sklopu završne aktivnosti školskog projekta <i>Dan pračovjeka</i> (studeni/prosinac), a dio aktivnosti povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja (svibanj).</p>
Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje	<p><i>Jigsaw Planet</i> https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=3390bfeba3fb</p> <p><i>PowerPoint</i> prezentacija <i>Starije kameno doba</i>:</p> <p>https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vQI2xo1gSeCn0gWkz9uVHkj0uV_QjZQCMfVAg3JZ906OSSmA4hSs5RmoqZjFfT-KWPDaKjePCy7E2iqnsoD-jY/pub?start=true&loop=true&delayms=5000</p>
Prijedlozi vanjskih izvora i literature	<p><u>Popis izvora:</u></p> <p>Neandertalci iz Krapine – pretpovijesni zubari, https://www.express.hr/znanost/neandertalci-iz-krapine-pretpovijesni-zubari-11428 (1. VII. 2019.)</p> <p>Prehistory https://youtu.be/rLFGra2TiTE (2. VII. 2019.)</p> <p>Neandertals 101/NG https://youtu.be/FMc81qpCQ3g (10. VII. 2019.)</p> <p>Muzej krapinskih neandertalaca, http://www.mkn.mhz.hr/ (11. VII. 2019.)</p> <p>eTwinning projekt <i>Prehistoric site</i>, https://twinspace.etwinning.net/69249/home (11. VII. 2019.)</p> <p><u>Popis literature:</u></p> <p>Babić, Zorica, <i>Putem neandertalca</i>, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2011.</p> <p>Babić, Zorica, <i>Arhimiš u mlađem kamenom dobu</i>, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2014.</p> <p>Bauernfreund, Dubravka, <i>Radni dan krapinskog pračovjeka. Priča o ljudima iz pleistocena</i>, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Velika Gorica, 2001.</p> <p>Janković, Ivor, Bratinčević, Issa, <i>Mala knjiga evolucije čovjeka</i>, Alfa, Zagreb, 2016.</p> <p>Karavanić, Ivor, <i>Život neandertalaca</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2004.</p> <p>Kugli, Rosie, <i>Tajna krapinske špilje</i>, Muzej krapinskih neandertalaca, 2012.</p> <p>Materijali s radionice Participativne i dramske metode za Građanski odgoj i obrazovanje u višim razredima osnovne škole, Varaždin, 2014.</p> <p>Skupina autora, <i>Zamisli, doživi, izrazi!</i>, <i>Dramske metode u nastavi hrvatskoga jezika</i>, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb, 2008.</p>

	<p>Skupina autora. <i>Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike: Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja</i>, Centar za mirovne studije, Zagreb, 2014.</p> <p>Šašić, Miroslav, Turk-Presečki, Valerija, <i>Dobar projekt</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2009.</p> <p>Težak-Gregl, Tihomila, <i>Hrvatske zemlje od starijeg kamenog do bakrenog doba</i>, Zagreb, Leykam international, 2017.</p>
--	---

PRILOZI

Prilog 1.

Prikaz tijeka nastavnog sata s razradom aktivnosti učenika i učitelja

RAZRADA TIJEKA NASTAVNOG SATA

STRUKTURNI ELEMENT NASTAVNOG SATA	DOMINANTNA AKTIVNOST ŠTO RADI UČITELJ/ICA	DOMINANTNA AKTIVNOST ŠTO RADE UČENICI
<p><u>UVODNI DIO</u></p> <p>10'</p>	<p>U uvodnoj aktivnosti vrši se aktivacija predznanja učenika. Pri tome se koristi jednostavni web 2.0 alat <i>Jigsaw Planet Puzzles</i> te za učenike pripremljena digitalna vježba koju rješavaju individualno koristeći tablete. Učenici slažu <i>puzzle</i> te im se otkriva slika rekonstrukcije krapinskog pračovjeka snimljena na arheološkom lokalitetu Hušnjakovo u Krapini. Arheološki lokalitet pokazuju na geografskoj i povijesnoj karti Hrvatske, kao i ostale lokalitete starijeg kamenog doba u širem zavičaju. U uputi je naglašeno kako je važno vrijeme u kojem će se složiti slika jer će se tijekom nastavne godine provoditi više sličnih aktivnosti te proglasiti najbrži razred (ili učenik) u slaganju povijesnih <i>puzzli</i>. Učenike se ujedno potiče da sami upoznaju digitalni alat <i>Jigsaw Planet</i> te kreiraju povijesne <i>puzzle</i>. Učenici ponavljaju što su naučili o životu ljudi u starije</p>	<p>Individualno rješavaju <i>puzzle</i>.</p> <p>(Vidi Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje).</p> <p>Pokazuju arheološki lokalitet na karti.</p> <p>Na temelju predznanja (i pripremljenog materijala nakon realizirane izvanučioničke nastave u Krapini) ponavljaju o životu prvih zajednica u kameno doba. Uočavaju sličnosti i razlike života u hrvatskim</p>

<p><u>GLAVNI DIO</u></p> <p>1. faza aktivnosti – grupiranje u skupine i podjela radnog materijala (2')</p> <p>2. faza aktivnosti – rad u skupinama (10')</p>	<p>kameno doba (zajednica, zanimanja, oruđe, oružje, nastambe, otkrića, prehrana, sporazumijevanje, briga za bližnje, odnos prema mrtvima, vremenski uvjeti u kojima su živjeli, po čemu su se razlikovali od ranijih predaka...).</p> <p>Uvodnom aktivnošću najavljuje se tema nastavnog sata: <i>Kraneamus – neandertalac iz Krapine</i>. Učitelj/ica zapisuje naslov na ploču. Riječ je o satu ponavljanja nakon obrade nastavnih sadržaja o životu prvih ljudskih zajednica u starije kameno doba i/ili nakon provedene izvanučioničke terenske nastave u Muzeju krapinskih neandertalaca u Krapini te arheološkom lokalitetu Hušnjakovo. Učitelj/ica upoznaje učenike s daljnjim tijekom nastavnog sata. Postavlja pitanje o jasnoći uputa.</p> <p>Prema uputi učenici se dijele u dvije skupine. Prvu skupinu činit će toliko članova koliko je jedinki prikazano na slikovnom materijalu iz Muzeja (o. 10). Odabir može provesti učenik koji je bio najbrži u rješavanju <i>puzzli</i> u uvodnoj aktivnosti. Ostatak razreda činit će drugu skupinu.</p> <p>Svaka skupina dobiva uputu za rad s pojašnjenjem zadataka i pripremljenim radnim materijalom. Obje skupine za rad koriste i bilješke te fotografski materijal s provedene izvanučioničke nastave (zadatci su bili jasno definirani prije same realizacije). Za pripremu mogu koristiti slikovni materijal s prikazom života u starije kameno doba koji će pripremiti učitelj/ica te projicirati ppt u obliku <i>slideshow</i> na projektoru.</p> <p>Prva skupina dobiva 3 povijesna izvora (nadareni učenici dobivaju</p>	<p>i svjetskim arheološkim lokalitetima.</p> <p><i>Očekivani odgovor:</i></p> <p>Upute su jasne.</p> <p>Učenici se dijele u skupine.</p> <p>(Prilog 2.)</p>
--	--	---

<p>3. faza aktivnosti – prezentacija zamrznutih prizora s unutarnjim monologom likova i pitanjima socijalno zainteresiranih subjekata (13')</p>	<p>dodatni povijesni izvor; učenici s poteškoćama dobivaju jedan slikovni povijesni izvor) o životu u starije kameno doba te kratku uputu o dramskim metodama. Ukoliko se učenici prvi put susreću s dramskim i participativnim metodama u nastavi, učitelj/ica će uputu usmeno pojasniti.</p> <p>Svi članovi grupe upoznati su s temom i zadatkom. Grupa dobiva kreativan zadatak izrade zamrznutog prizora uz korištenje predmeta u prostoriji i svojih tijela te iznošenja karakterizacije likova (unutrašnji monolog) pretpostavljajući i pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p> <p>Druga skupina dobiva kratku uputu o dramskim metodama koje pojašnjava učitelj/ica. Koriste dramsku metodu socijalno zainteresirani subjekt te im je zadatak osmisliti što više pitanja za likove iz zamrznutog prizora (povijesne činjenice, socijalno – komunikacijske obrasce).</p> <p>Svi članove grupe upoznati su s temom i zadatkom.</p> <p>Prva skupina prezentira zamrznuti prizor.</p> <p>Sudionici druge skupine postavljaju pripremljena pitanja likovima iz prizora (povijesne činjenice, socijalno – komunikacijske obrasce).</p>	<p>Učenici rade u skupinama na zadacima te koriste pripremljeni materijal –</p> <p>izabiru čitatelja izvora i zadataka, raspravljaju o zadatku, dijele uloge, kritički prosuđuju, zajedno rade na karakterizaciji likova, oblikuju zamrznuti prizor, pretpostavljaju pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p> <p>(Prilozi 3., 4, 5. i 7.)</p> <p>Analiziraju, izdvajaju, identificiraju, preispituju, zapisuju pitanja.</p> <p>(Prilozi 3., 4. , (5.), 6., 7.)</p> <p>Prezentiraju zamrznuti prizor.</p> <p>Izvide unutrašnji monolog.</p> <p>Odgovaraju na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p>
---	--	--

<p>ZAVRŠNI DIO</p> <p>(5')</p>	<p>Nakon prikazane zamrznute slike i odgovora na pitanja, učenici će pomoću listića s pripremljenim tablicama odabrati najbolje uživljeni lik te ga nazivaju <i>Kraneamus</i>.</p>	<p>Odabiru najbolje uživljeni lik. (Prilozi 13., 14.)</p>
<p>(3')</p>	<p>Za domaću zadaću učenici će opisati lik <i>Kraneamusa</i> u bilježnicu te samostalno izraditi likovni prikaz zamrznutog prizora u obliku karikature.</p> <p>Predviđena je dodatna aktivnost za darovite učenike: Izrada i predstavljanje stripa o <i>Kraneamusu</i> – <i>neandertalcu iz Krapine</i> korištenjem nekog od digitalnih alata za stripove, primjerice <i>Pixton</i>. Moguće je kreiranje stranice od strane učitelja/ice koji može pozvati više učenika na suradničko kreiranje stripa.</p> <p>Predviđena aktivnost za učenike s poteškoćama: Sažeti opis <i>Kraneamusa</i> – <i>neandertalca iz Krapine</i> uz jednostavni samostalni likovni prikaz neandertalca u okružju starijeg kamenog doba te s prikazom otkrića i alatki koje je koristio.</p>	<p>Dobiva uputu za domaću zadaću.</p> <p>(Prilog 8. Vidi poveznice na multimedijalne sadržaje).</p>
<p>(2')</p>	<p>Učenici rješavaju izlaznu karticu 3-2-1 te je predaju prilikom izlaska iz učionice.</p>	<p>Rješavaju izlaznu karticu. (Prilog 11.)</p>

Prilog 2.

PowerPoint prezentacija *Starije kameno doba*:

https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vQI2xo1gSeCn0gWkz9uVHkj0uV_QjZQCMfVAg3JZ906OSSmA4hSs5RmoqZjFFt-KWPDaKjePCy7E2jqnsOD-jY/pub?start=true&loop=true&delayms=5000

Prilog 3.

Povijesni izvor I.

„Oni su ondje palili vatru, pripremali hranu, izrađivali kamena oruđa i obavljali različite svakodnevne aktivnosti pa vjerojatno i umirali. Ostatci jednoga muškarca pokazuju da je bio bez ruke i da je (...) mogao živjeti samo uz skrb drugih pripadnika svoje zajednice.“ (Tihomila Težak-Gregl, *Hrvatske zemlje od starijeg kamenog do bakrenog doba*, Zagreb, Leykam international, 2017., 39.)

Povijesni izvor II.

„Proučavajući fosile iskopane u blizini Krapine, profesor David Frayer otkrio je brazde na zubima jednog neandertalca, što upućuje na to da je pokušao riješiti problem zubobolje. Radi se o četiri zuba na lijevoj strani čeljusti. Jedan je zub bio 'odšarafljen' iz svog ležišta i poguran prema obrazu, a drugi je bio zarotiran tako da je strana koja gleda prema obrazu došla u položaj za žvakanje. Na sva četiri zuba vidljivo je šest brazdi, a na pretkutnjaku su znakovi da ga je osoba turpijala predmetom koji ima oštru površinu, objasnio je Frayer.“ (Neandertalci iz Krapine – pretpovijesni zubari, <https://www.express.hr/znanost/neandertalci-iz-krapine-pretpovijesni-zubari-11428> (1. VII. 2019.)

Povijesni izvor III.

Sl. 1. Muzej krapinskih neandertalaca, detalj

Prilog 4.

Povijesni izvor IV. (dodatno)

Ledeno doba. Tijekom srednjeg paleolitika dogodilo se više klimatskih promjena koje su uzrokovale niz zahlađenja. Ta hladna razdoblja, kada je Zemlju okovao debeli led, zovemo ledeno doba. Led je pokrivaio velika područja Sjeverne Amerike, Europe i Azije, a ljudi su živjeli u manjim skupinama pokušavajući preživjeti. U vremenskim nepogodama odlazili su prema toplijim krajevima, a od velikih hladnoća štitili su se u zakloništima špilja. Da bi se prehranili, neandertalci su lovili divlje životinje poput velikoga vunastog nosoroga i mamuta. Izrađivali su drvena koplja s kamenim šiljcima, a lovili su u skupinama jer je lov na tako velikog pretpovijesnog slona bio težak i opasan posao. (...)

... (U krapinskom muzeju) je dječčić koji je otkrio svoj odraz u jezeru i tako posao svjestan sebe, svog postojanja, izgleda i osjećaja. Vidimo ga kako zadivljeno promatra samog sebe...

... U krapinskom muzeju vidimo pračovjeka koji je imao prijelom kosti te je 7 do 10 dana bio u komi nakon čega se oporavio, a kost je zacijelila. To je dokaz da su se o bolesnima i ranjenim članovima članovi plemena brinuli te ih nisu puštali da umru. Unatoč teškoćama s kojima su se susretali svakog dana, neki bi od njih doživjeli i kasne tridesete ili rane četrdesete godine. (Rosie Kugli, *Muzej krapinskih neandertalaca. Tajna krapinske špilje*, Muzeji Hrvatskog zagorja, 2012.)

Prilog 5.

Kreativni zadatci:

Izrada zamrznutog prizora u kombinaciji s metodom unutarnjeg monologa:

Pročitajte/promotrite povijesne izvore o neandertalcima iz Krapine koje imate u prilogu. Zamislite jedan dan u njihovom životu. Koristite i materijale prikupljene nakon terenske nastave u Krapini. Pripremite prikazivanje zamrznutog prizora s likovima koje ste „upoznali“ u Muzeju krapinskih neandertalaca.

Scenska slika neka ima predstavljača koji može biti dio prizora i ne mora. Predstavljač će izaći iz scenske slike, predstaviti likove i doticanjem pojedinog lika omogućiti mu izricanje kratkog unutarnjeg monologa. Likovi koji su dio scenske slike unutarnjim monologom trebaju opisati dio svakodnevice neandertalaca, reći čime su se bavili članovi zajednice, u kakvim su vremenskim prilikama živjeli, što su osjećali, kako su se ponašali prema drugim članovima zajednice, kako su se sporazumijevali, gdje su živjeli, s kojim su se problemima susretali te kako su ih nastojali riješiti.

Za izradu zamrznutog prizora koristite predmete u prostoriji i svoja tijela. Razmislite zajedno i individualno što bi vas još „socijalno zainteresirani subjekti“ mogli pitati i tako kreirajte svoj lik.

Prilog 6.

Pitanja „socijalno zainteresiranih subjekata“

Osmislite i zapišite što više pitanja za likove iz zamrznutog prizora kako bi saznali što više podataka o životu neandertalaca iz Krapine.

Prilog 7.

POJAŠNENJE DRAMSKIH METODA

Zamrznuti prizor – slika: dramska metoda prikaza neke situacije kao slike – likovi su nepokretni, „zamrznuti“; zamišlja se događaj na temelju predložka koji sadržava neki povijesni izvor, sudionici si dodjeljuju uloge likova iz prizora te zajedno i/ili individualno smišljaju karakterizaciju svojeg lika za fazu razrade metodom unutarnjeg monologa (i/ili metodu socijalno zainteresiranih subjekata), sliku potom imenuju i razrađuju prikaz; pripremljenu sliku predstavlja predstavljatelj govoreći njezin naziv i imena likova, on može i ne mora biti dio prizora – ako je dio prizora da bi predstavio naziv prizora i likove u njemu mora napraviti kretnju kojom daje do znanja da je istupio iz prizora i prešao u ulogu predstavljača.

Unutarnji monolog: dramska metoda koja omogućuje da čujemo neizrečene misli nekog lika u određenom trenutku dramskog zbivanja, koje mogu biti i u suprotnosti s izgovorenim glavnim replikama, može se izvesti samostalno ili u kombinaciji s kojom drugom metodom, što znači da unutarnji monolog može izricati igrač koji igra taj lik ili neki drugi igrač, čak više njih ili kod zamrznutog prizora pri kojem voditelj (ili predstavljatelj) doticanjem ramena nekog lika želi čuti njegov monolog.

Socijalno zainteresirani subjekt: dramska metoda kojom zainteresirani gledatelji zamrznutog prizora (sudionici radionice koji trenutno ne predstavljaju zamrznuti prizor) traže od likova informaciju o situaciji u kojoj se nalaze pri čemu se likovi moraju prilagoditi pitanju i improvizirati odgovor u skladu sa već pripremljenom karakterizacijom, pokušajem zabave publike i zaobilaženjem odgovora koji bi mogli štetiti ukupnom dojmu prizora (nepoznavanje tematike i sl.).

Prilog 8.

Pixton join.pixton.com/jerer (Pridruživanje je moguće u vremenu od mjesec dana.)

Prilog 9. Vrednovanje kao učenje: Rubrika za vrednovanje postavljenih pitanja

RUBRIKA	UČENIK/UČENICI
0. Nije postavio ni jedno pitanje	
1. Postavio je 1-2 pitanja, ali nisu povezana s gradivom	
2. Postavio je 1-2 pitanja povezana s gradivom	
3. Postavio je 3-5 pitanja, no nisu sva povezana s gradivom	
4. Postavio je 3-5 pitanja povezana s gradivom	
5. Postavio je više od 5 pitanja jasno povezana s gradivom.	

Prilog 10. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene postavljenih pitanja

SKUPINA JE USPJEŠNO ZAVRŠILA ZADATAK	DA	NE	DJELOMIČNO
SVI ČLANOVI DOPRINOSE IZVRŠENJU ZADATKA			
U POSTAVLJANJU PITANJA ISTIČU SE POJEDINCI S: A. VIŠE PITANJA B. MANJE PITANJA (IME)			

Prilog 11. Vrednovanje za učenje – 3-2-1

KRANEAMUS – NEANDERTALAC IZ KRAPINE
3 INFORMACIJE KOJE MISLIM DA ZNAM:
2 INFORMACIJE KOJE SU MI NEJASNE:
1 INFORMACIJA U KOJU SAM SIGURAN/NA:

Prilog 12. Vrednovanje naučenog

Odgojno – obrazovni ishod	Kriterij vrednovanja			Ukupno bodova:
	3 boda: zadatak je izvrsno napravljen	2 boda: zadatak je uspješno napravljen	1 bod: zadatak je zadovoljavajuće napravljen	
POV OŠ A 5. 1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik je riješio sve zadane zadatke. U potpunosti povezuje informacije iz različitih izvora. Samostalno opisuje društvo i život ljudi u starije kameno doba. Objašnjava pojmove starije kameno doba,	Učenik je riješio sve zadane zadatke. Dobro povezuje informacije iz različitih izvora. Pravilno koristi pojmove, no prilikom opisivanja nedostaje pojedini pojam.	Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke. Djelomično povezuje informacije iz različitih izvora. Prilikom opisivanja nedostaju pojedini pojmovi kao i veza između njih. Vještina	

	<p>ledeno doba i neandertalac.</p> <p>Izradio je i prezentirao strip.</p>	<p>Treba još više razvijati vještinu pisanog objašnjanja.</p> <p>Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>pisanog objašnjanja nije dovoljno razvijena.</p> <p>Likovni izričaj je jednostavan.</p>	
<p>POV OŠ B 5. 1.</p> <p>Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesti i starome vijeku.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao život ljudi u starije kameno doba uz argumentirano objašnjenje pojmova lovci, sakupljači i nomadi. Samostalno zaključuje o problemima s kojima su se susretali. Navodi više životinja kojima se prehranjivao.</p> <p>Izradio je i prezentirao strip.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao život ljudi u starije kameno doba, no u objašnjanju nedostaju pojedini pojmovi.</p> <p>Ne donosi zaključke o problemima prehrane.</p> <p>Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke u kojima je samo opisao život ljudi u starije kameno doba.</p> <p>Likovni izričaj je jednostavan.</p>	
<p>POV OŠ C 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je točno opisao i objasnio razvoj, primjenu i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Koristio je pojmove gruba obrada kamena, otkriće vatre, prve kolibe od granja i kože.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao i objasnio razvoj i primjenu i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Nedostaje pojedini izum ili otkriće.</p> <p>Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke u kojima je djelomično opisao i objasnio razvoj i primjenu, no ne i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Postoje poteškoće u primjeni novih pojmova.</p> <p>Likovni izričaj je jednostavan.</p>	

	Izradio je i prezentirao strip.			
POV OŠ E 5. 1. Učenik obrazlaže važnost povijesti, uspoređuje različite ideje, umjetnosti, predmete svakodnevne uporabe te pojavu pismenosti u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima detaljno navodi obilježja prapovijesne umjetnosti uz navođenje više arheoloških lokaliteta s primjerima špiljskog slikarstva u Europi i Hrvatskoj (aktualizacija). Objašnjava povezanost špiljskog slikarstva i najstarijih vjerovanja te navodi predmete svakodnevne uporabe kojima se koristio neandertalac. Samostalno zaključuje o njegovoj potrebi umjetničkog izričaja. Izradio je i prezentirao strip.	Učenik je riješio sve zadane zadatke te objasnio obilježja prapovijesne umjetnosti uz navođenje jednog primjera špiljskog slikarstva. Nije objasnio povezanost špiljskog slikarstva i najstarijih vjerovanja. Navodi predmete kojima se koristio neandertalac. Likovni izričaj je originalan i kreativan.	Učenik je većim dijelom riješio zadatke bez detaljnih objašnjenja i navođenja primjera. Djelomično razumije značenje špiljskog slikarstva kao povijesnog izvora. Likovni izričaj je jednostavan.	

Prilog 13. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene – samovrednovanje

UŽIVLJENI LIK/IME	U POTPUNOSTI SAM PREDSTAVIO UŽIVLJENI LIK	U PREDSTAVLJANJU SAM KORISTIO 3 ILI VIŠE POJMA VEZANA ZA STARIJE KAMENO DOBA	BIO SAM KREATIVAN U OSMIŠLJAVANJU UŽIVLJENOG LIKA	MOJ JE UŽIVLJENI LIK DOPRINIO ZAJEDNIČKOM ZADATKU ZAMRZNUTOG PRIZORA	TOČNO SAM ODGOVORIO NA PITANJA
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

Prilog 14. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene – vršnjačko vrednovanje

UŽIVLJENI LIK/IME	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
U POTPUNOSTI JE PREDSTAVIO ZAMIŠLJENI LIK										
U PREDSTAVLJANJU JE KORISTIO 3 ILI VIŠE POJMA VEZANA ZA STARIJE KAMENO DOBA										
KREATIVAN U PREDSTAVLJANJU										
LIK DOPRINOSI ZAJEDNIČKOM ZADATKU ZAMRZNUTOG PRIZORA										
TOČNO ODGOVARA NA POSTAVLJENA PITANJA										

Prilog 15.

Jigsaw Planet Puzzles

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=3390bfeba3fb>

DOPUNA ZADATKA

Metodička preporuka za izvođenje blok-sata (2 školska sata):

<p>Obrazac Metodičkih preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda predmetnih kurikuluma i međupredmetnih tema za osnovnu i srednju školu</p>	
OSNOVNI PODATCI	
Ime i prezime	Suzana Jagić
Zvanje	dr. sc. povijest/hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest; prof. povijesti i geografije
Naziv škole u kojoj ste trenutano zaposleni	OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec
Adresa elektroničke pošte	suzana.jagic@skole.hr
Naslov Metodičkih preporuka	<i>Kraneamus – neandertalac iz Krapine</i>
Predmet (ili međupredmetna tema)	Povijest
Za međupredmetnu temu navesti u okviru kojeg nastavnoga predmeta, sata razrednika ili izvannastavne aktivnosti se izvodi.	U sklopu nastavnog predmeta Povijest.
Razred	V. (peti) razred
OBVEZNI ELEMENTI	
Odgojno-obrazovni ishod (oznaka i tekst iz kurikuluma predmeta ili	POV OŠ A 5. 1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u prapovijesti i starome vijeku. POV OŠ B 5. 1.

međupredmetnih tema objavljenih u NN)	<p>Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesti i starome vijeku.</p> <p>POV OŠ C 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.</p> <p>POV OŠ E 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost povijesti, uspoređuje različite ideje, umjetnosti, predmete svakodnevne uporabe te pojavu pismenosti u prapovijesti i starome vijeku.</p>
Tijek nastavnog sata	Prilog 1.
Opis svih aktivnosti (što rade učenici, a što učitelj/nastavnik)	Vidljivo u Prilogu 1.
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima	<p>Prve ljudske zajednice u prapovijesti.</p> <p>Od skupljača hrane i lovca do ratara, stočara, obrtnika i trgovca.</p> <p>Prapovijest izumi mijenjaju život ljudi.</p> <p>Prapovijest vjerovanja i počeci umjetnosti.</p>
Primjeri vrednovanja za učenje, vrednovanja kao učenje ili naučenog uz upute	<p><u>Vrednovanje za učenje:</u> praćenje aktivnosti tijekom i nakon nastavnog sata, usmeno ponavljanje uz pomoć nastavnog listića (Prilog 2.) u uvodnom dijelu sata daje učitelju/ici informaciju o predznanju učenika.</p> <p><i>Igra vješala</i> u digitalnom alatu <i>LearningApps</i> koristi se u završnom dijelu sata, a služi učenicima kako bi ponovili i utvrdili stečena znanja te eventualne nejasnoće. Učitelju/ici daje povratnu informaciju o usvojenosti nastavnog gradiva, odnosno o potrebi dodatnog pojašnjenja.</p> <p>(Prilog 11., Prilog 14.)</p> <p><u>Vrednovanje kao učenje:</u></p> <p>Rubrika za vrednovanje postavljenih pitanja (Prilog 12.), Lista procjene postavljenih pitanja (Prilog 13.)</p> <p>Vršnjačko vrednovanje – odabir najbolje uživljenog lika (njegov unutrašnji monolog, odgovori na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata). (Prilog 17.)</p> <p>Samovrednovanje – unutrašnji monolog, odgovori likova na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata. (Prilog 16.)</p> <p><u>Vrednovanje naučenog:</u></p>

	Najaviti za sljedeći sat. Zadatak domaće zadaće (moguće ga je objediniti s projektnim zadatkom izvanučioničke terenske nastave). (Prilog15.)
Razrađeni problemski zadaci, zadaci za poticanje kritičkog razmišljanja, kreativnosti i/ili istraživački zadaci; ovisno o predmetu i nastavnoj temi	Prilog 2., Prilog 3., Prilog 5., Prilog 6., Prilog 7., Prilog 8., Prilog 9.
DODATNI ELEMENTI²	
Poveznice na više odgojno-obrazovnih ishoda različitih predmeta ili očekivanja međupredmetnih tema	<p><u>Povezanost s nastavnim predmetima:</u></p> <p>Hrvatski jezik</p> <p>OŠ HJ A 5. 3. Učenik oblikuje i govori tekstove jednostavnih pripovjednih i opisnih struktura u skladu s temom i prema planu.</p> <p>OŠ HJ A 5. 4. Učenik čita tekst s razumijevanjem, izdvaja ključne riječi i objašnjava značenje teksta u cjelini.</p> <p>OŠ HJ B 5. 5. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima tijekom učenja i poučavanja.</p> <p>Geografija</p> <p>GEO OŠ B 5. 2. Učenik razlikuje vrste geografskih karata prema mjerilu i sadržaju te s pomoću tumača interpretira elemente karte na različitim prostornim razinama.</p> <p>Informatika</p> <p>C 5. 3. Učenik osmišljava plan izrade digitalnog rada, izrađuje ga, pohranjuje u mapu digitalnih radova i vrednuje ga.</p> <p>C 5. 4. Učenik upotrebljava multimedijske programe za ostvarivanje složenijih ideja u komunikacijskome ili suradničkome okruženju.</p> <p>Likovna kultura</p> <p>OŠ LK A 5. 1. Učenik istražuje i interpretira različite sadržaje oblikujući ideje koje izražava služeći se likovnim i vizualnim jezikom.</p> <p><u>Očekivanja međupredmetnih tema:</u></p>

² Sastavni elementi prijave koji omogućuju dodanu vrijednost provedbi javnog poziva. Nisu obavezni, ali nose dodatne bodove u skladu s kriterijima procjene Metodčkih preporuka.

Građanski odgoj i obrazovanje

goo A 2. 1. Ponaša se u skladu s ljudskim pravima u svakodnevnom životu (koristi dramske i participativne pedagoške metode).

goo C 2. 1. Sudjeluje u unaprjeđenju života i rada škole.

goo C 2. 4. Promiče razvoj školske kulture i demokratizaciju škole.

Osobni i socijalni razvoj

osr A 2. 1. Razvija sliku o sebi.

osr A 2. 3. Razvija osobne potencijale.

osr A 2. 4. Razvija radne navike.

osr B 1. 1. Opisuje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.

osr B 1. 2. Razvija komunikacijske kompetencije.

osr B 2. 4. Suradnički uči i radi u timu.

osr C 2. 4. Razvija kulturni i nacionalni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.

Učiti kako učiti

uku A 2. 1. Učenik uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema.

uku A 2. 2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja.

uku A 2. 4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje.

uku B 2. 4. Učenik na poticaj učitelja, ali i samostalno samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak.

uku C 2. 3. Učenik iskazuje interes za različita područja, preuzima odgovornost za svoje učenje, ustraje u učenju.

uku C 2. 4. Učenik se koristi ugodnim emocijama i raspoloženjima tako da potiču učenje i kontrolira neugodne emocije i raspoloženja tako da ga ne ometaju u radu.

uku D 2. 2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.

Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

ikt A 2. 1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadataka.

ikt A 2. 3. Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima.

	<p>ikt B 2. 3. Učenik primjenjuje komunikacijska pravila u digitalnom okruženju.</p> <p>ikt D 2. 2. Učenik rješava jednostavne probleme s pomoću digitalne tehnologije.</p> <p>ikt D 2. 3. Učenik sam ili u suradnji s drugima preoblikuje postojeća digitalna rješenja ili stvara nove uratke i smišlja ideje.</p> <p>Održivi razvoj</p> <p>odr B 2. 1. Učenik objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate.</p> <p>Poduzetništvo</p> <p>pod A 2. 1. Učenik primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.</p>
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost	<p>Korelacija s nastavnim sadržajima iz Hrvatskog jezika, Geografije, Informatike i Likovne kulture te navedenim međupredmetnim temama omogućava ostvarivanje cilja i ishoda osmišljenog nastavnog blok-sata. U nastavnoj jedinici povezuju se zakonitosti u društvu, ekonomiji, znanosti i tehnologiji te na filozofsko – religijskom i kulturnom području što učenicima omogućava ponavljanje i utvrđivanje znanja o neandertalcu iz Krapine te općenito životu prvih ljudskih zajednica u prapovijesti.</p> <p>Interdisciplinarnim pristupom potaknut je razvoj jezične, dramske, građanske i socijalne te digitalne i estetske kompetencije, rad s različitim izvorima znanja i informacijama, rješavanja problema, suradnje i timskog rada.</p>
Aktivnosti koje obuhvaćaju prilagodbe za učenike s teškoćama	<p>Korištenje dramskih i participativnih metoda u nastavi Povijesti dovodi do smanjenja stereotipa i predrasuda prema učenicima s teškoćama.</p> <p>Rad u skupinama osnažuje učenike s teškoćama jer dobivaju podršku od drugih učenika koji uvažavaju njihove prijedloge za što bolje izvršavanje zajedničkih zadataka.</p> <p>Učenici s teškoćama mogu sudjelovati u svim aktivnostima osmišljenim za nastavni blok-sat (nastavni listići sa slikovnim prilozima, osmišljavanje zamrznutog prizora, postavljanje pitanja kao socijalno zainteresiranog subjekta, rješavanje zadataka u paru korištenjem digitalnog alata <i>Learning Apps</i>).</p> <p>Aktivnost za rad kod kuće: sažeti opis <i>Kraneamusa – neandertalca iz Krapine</i> te izrada njegova jednostavnog likovnog prikaza u okružju starijeg kamenog doba s prikazom nastambe, otkrića i alatki koje je koristio.</p>
Aktivnosti za motiviranje i rad s darovitim učenicima	<p>Dodatna aktivnost za darovite učenike predviđena za rad na satu:</p> <p>u sklopu 3. faze aktivnosti u glavnom dijelu nastavnog sata učenici dobivaju dodatni povijesni izvor o životu neandertalaca. (Prilog 6.)</p> <p>Dodatna aktivnost za darovite učenike predviđena za rad kod kuće:</p> <p>izrada i predstavljanje stripa o <i>Kraneamusu – neandertalcu iz Krapine</i> korištenjem nekog od digitalnih alata za stripove, primjerice <i>Pixton</i>. Moguće</p>

	je kreiranje stranice od strane učitelja/ice koji može pozvati više učenika na suradničko kreiranje stripa.
Upute za kriterijsko vrednovanje kompleksnih i problemskih zadataka i/ili radova esejskoga tipa	Prilog 15.
Projektni zadaci (s jasnim scenarijima, opisima aktivnosti, rezultatima projekta, vremenskim okvirima)	<p>Projektni zadatci – izvanučionička terenska nastava: Posjet Muzeju krapinskih neandertalaca u Krapini</p> <p>Krovni projekt: <i>Dan pračovjeka</i> (polugodišnji školski projekt)</p> <p>Razred: V. (peti) razred</p> <p>Vrijeme: listopad</p> <p>Tema projekta: prapovijest</p> <p>Korelacija: Hrvatski jezik, Njemački/Engleski jezik, Priroda, Geografija, Katolički vjeronauk</p> <p>Cilj: Povezati znanja o prapovijesti i prvim ljudskim zajednicama stečena na satovima Povijesti s izvornom stvarnošću vizualizacijom povijesnih sadržaja te interdisciplinarnim pristupom.</p> <p>Opis aktivnosti: Učenici će u susretu s izvornom stvarnošću u Muzeju krapinskih neandertalaca, arheološkom lokalitetu Hušnjakovo te sudjelovanjem na edukativnim radionicama (Izrada geološkog stupa te Izrada odjeće krapinskog pračovjeka) upotpuniti svoja znanja o razdoblju prapovijesti, posebice o svakodnevici i životu prvih ljudskih zajednica. Kroz učenje istraživanjem (razgled, bilježenje, fotografiranje, aktivno sudjelovanje u radionicama) moći će odgovoriti na postavljene zadatke: razredni zadatak, zadatak skupine te pojedinačni zadatak. Pri tome će vježbati suradnički rad u timu, tumačiti povijesne izvore, izrađivati razredni poster, pisati izvješće te vježbati prezentacijske vještine uz poticanje atmosfere međusobnog uvažavanja.</p> <p>Razredni zadatak: Izrada postera <i>Terenska nastava Krapina</i>.</p> <p>Koriste bilješke iz Muzeja, fotografski materijal s arheološkog lokaliteta te edukativnih radionica.</p> <p>Zadatci za skupine: Tijekom razgleda Muzeja krapinskih neandertalaca (stručno vodstvo) učenici su podijeljeni u skupine. Svaka skupina treba napisati zajedničko izvješće o zadanoj temi:</p> <ul style="list-style-type: none"> f. Otkriće neandertalca iz Krapine g. Izrada oruđa i oružja /zanimanje/ h. Jelovnik neandertalca iz Krapine/klimatske prilike/

	<p>i. Briga o djeci i bližnjima/prva vjeronanja/ j. Evolucija/primjer iz Muzeja/</p> <p>Pojedinačni zadatak za učenike: Pojedinačno pišu kratki dojam o provedenoj terenskoj nastavi.</p> <p>Vrednovanje: Presentacija razrednog postera i izvješća svake skupine te pojedinačnog dojma. Prema dogovoru s učenicima zadatci se mogu vrednovati zajedno sa zadatkom domaće zadaće <i>Kraneamus – krapinski neandertalac</i>. (Prilog 15. Vrednovanje naučenog)</p> <p>Demonstracija rezultata: Sve prikupljene materijale i rezultate istraživanja prezentirati u sklopu završne aktivnosti školskog projekta <i>Dan pračovjeka</i> (studeni/prosinac), a dio aktivnosti povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja (svibanj).</p>
<p>Poveznice na multimedijске i interaktivne sadržaje</p>	<p><i>Jigsaw Planet</i> https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=3390bfeba3fb</p> <p>PowerPoint prezentacija <i>Starije kameno doba</i>:</p> <p>https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vQI2xo1gSeCn0gWkz9uVHkj0uV_QjZQCMfVAg3JZ906OSSmA4hSs5RmoqZjFfT-KWPDaKjePCy7E2iqnsoD-jY/pub?start=true&loop=true&delayms=5000</p> <p><i>LearningApps</i></p> <p>https://learningapps.org/view7604912</p>
<p>Prijedlozi vanjskih izvora i literature</p>	<p><u>Popis izvora:</u></p> <p>Neandertalci iz Krapine – pretpovijesni zubari, https://www.express.hr/znanost/neandertalci-iz-krapine-pretpovijesni-zubari-11428 (1. VII. 2019.)</p> <p>Prehistory https://youtu.be/rLFGra2TiTE (2. VII. 2019.)</p> <p>Neandertals 101/NG https://youtu.be/FMc81qpCQ3g (10. VII. 2019.)</p> <p>Muzej krapinskih neandertalaca, http://www.mkn.mhz.hr/ (11. VII. 2019.)</p> <p>eTwinning projekt <i>Prehistoric site</i>, https://twinspace.etwinning.net/69249/home (11. VII. 2019.)</p> <p><u>Popis literature:</u></p> <p>Babić, Zorica, <i>Putem neandertalca</i>, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2011.</p> <p>Babić, Zorica, <i>Arhimiš u mlađem kamenom dobu</i>, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2014.</p> <p>Bauernfreund, Dubravka, <i>Radni dan krapinskog pračovjeka. Priča o ljudima iz pleistocena</i>, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Velika Gorica, 2001.</p>

	<p>Janković, Ivor, Bratinčević, Issa, <i>Mala knjiga evolucije čovjeka</i>, Alfa, Zagreb, 2016.</p> <p>Karavanić, Ivor, <i>Život neandertalaca</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2004.</p> <p>Kugli, Rosie, <i>Tajna krapinske špilje</i>, Muzej krapinskih neandertalaca, 2012.</p> <p>Materijali s radionice Participativne i dramske metode za Građanski odgoj i obrazovanje u višim razredima osnovne škole, Varaždin, 2014.</p> <p>Skupina autora, <i>Zamisli, doživi, izrazi!</i>, <i>Dramske metode u nastavi hrvatskoga jezika</i>, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb, 2008.</p> <p>Skupina autora. <i>Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike: Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja</i>, Centar za mirovne studije, Zagreb, 2014.</p> <p>Šašić, Miroslav, Turk-Presečki, Valerija, <i>Dobar projekt</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2009.</p> <p>Težak-Gregl, Tihomila, <i>Hrvatske zemlje od starijeg kamenog do bakrenog doba</i>, Zagreb, Leykam international, 2017.</p>
--	--

PRILOZI

Prilog 1.

Prikaz tijeka nastavnog sata s razradom aktivnosti učenika i učitelja

Predviđeni broj sati: 2

RAZRADA TIJEKA NASTAVNOG SATA

STRUKTURNI ELEMENT NASTAVNOG SATA	DOMINANTNA AKTIVNOST ŠTO RADI UČITELJ/ICA	DOMINANTNA AKTIVNOST ŠTO RADE UČENICI
<u>UVODNI DIO</u> 15'	U uvodnoj aktivnosti vrši se aktivacija predznanja učenika. Pri tome se koristi jednostavni web 2.0 alat <i>Jigsaw Planet Puzzles</i> te za učenike pripremljena digitalna vježba koju rješavaju individualno koristeći tablete. Učenici slažu <i>puzzle</i> te im se otkriva slika rekonstrukcije krapinskog pračovjeka snimljena na arheološkom lokalitetu	Individualno rješavaju <i>puzzle</i> . (Vidi Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje. Prilog 18.)

<p><u>GLAVNI DIO</u></p> <p>1. faza aktivnosti (5')</p> <p>2. faza aktivnosti –</p>	<p>Hušnjakovo u Krapini. Arheološki lokalitet pokazuju na geografskoj i povijesnoj karti Hrvatske, kao i ostale lokalitete starijeg kamenog doba u širem zavičaju. U uputi je naglašeno kako je važno vrijeme u kojem će se složiti slika jer će se tijekom nastavne godine provoditi više sličnih aktivnosti te proglasiti najbrži razred (ili učenik) u slaganju povijesnih <i>puzzli</i>. Učenike se ujedno potiče da sami upoznaju digitalni alat <i>Jigsaw Planet</i> te kreiraju povijesne <i>puzzle</i>. Učenici ponavljaju što su naučili o životu ljudi u starije kameno doba (zajednica, zanimanja, oruđe, oružje, nastambe, otkrića, prehrana, sporazumijevanje, briga za bližnje, odnos prema mrtvima, vremenski uvjeti u kojima su živjeli, po čemu su se razlikovali od ranijih predaka...).</p> <p>Uvodnom aktivnošću najavljuje se tema nastavnog sata: <i>Kraneamus – neandertalac iz Krapine</i>. Učitelj/ica zapisuje naslov na ploču. Riječ je o blok-satu ponavljanja nakon obrade nastavnih sadržaja o životu prvih ljudskih zajednica u starije kameno doba i/ili nakon provedene izvanučioničke terenske nastave u Muzeju krapinskih neandertalaca u Krapini te arheološkom lokalitetu Hušnjakovo. Učitelj/ica upoznaje učenike s daljnjim tijekom nastavnog sata. Postavlja pitanje o jasnoći uputa.</p> <p>Učitelj/ica demonstrira učenicima slikovni materijal s prikazom rekonstrukcije neandertalca prikazanog na arheološkom lokalitetu Hušnjakovo te prikazom neandertalske zajednice koju su imali priliku upoznati u Muzeju. Učenike navodi na zaključak o različitim prikazima izgleda i života neandertalaca.</p> <p>Prema uputi učenici se dijele u dvije skupine. Prvu skupinu činit će toliko članova koliko je jedinki prikazano na</p>	<p>Pokazuju arheološki lokalitet na karti.</p> <p>Na temelju predznanja (i pripremljenog materijala nakon realizirane izvanučioničke nastave u Krapini) ponavljaju o životu prvih zajednica u kameno doba. Uočavaju sličnosti i razlike života u hrvatskim i svjetskim arheološkim lokalitetima.</p> <p>Učenici lijepe nastavni listić u bilježnicu. (Prilog 2.)</p> <p><i>Očekivani odgovor:</i></p> <p>Upute su jasne.</p> <p>Sudjeluju u diskusiji, zaključuju. (Prilog 3.)</p>
---	--	--

<p>grupiranje u skupine i podjela radnog materijala (5')</p> <p>3. faza aktivnosti – rad u skupinama (20')</p>	<p>slikovnom materijalu iz Muzeja (o. 10). Odabir može provesti učenik koji je bio najbrži u rješavanju <i>puzzli</i> u uvodnoj aktivnosti. Ostatak razreda činit će drugu skupinu.</p> <p>Svaka skupina dobiva uputu za rad s pojašnjenjem zadataka i pripremljenim radnim materijalom. Obje skupine za rad koriste i bilješke te fotografski materijal s provedene izvanučioničke nastave (zadatci su bili jasno definirani prije same realizacije). Za pripremu mogu koristiti slikovni materijal s prikazom života u starije kameno doba koji će pripremiti učitelj/ica te postaviti u mape na računalu i/ili projicirati ppt u obliku <i>slideshow</i> na projektoru.</p> <p>Prva skupina dobiva 3 kratka povijesna izvora (nadareni učenici dobivaju dodatni povijesni izvor; učenici s poteškoćama dobivaju 2 povijesna izvora od kojih je jedan slikovni) o životu u starije kameno doba te kratku uputu o dramskim metodama. Obzirom da je moguće da se učenici prvi put susreću s dramskim i participativnim metodama u nastavi, učitelj/ica će uputu usmeno pojasniti.</p> <p>Svi članovi grupe upoznati su s temom i zadatkom. Grupa dobiva kreativan zadatak izrade zamrznutog prizora uz korištenje predmeta u prostoriji i svojih tijela te iznošenja karakterizacije likova (unutrašnji monolog) pretpostavljajući i pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p> <p>Druga skupina dobiva kratku uputu o dramskim metodama koje pojašnjava učitelj/ica. Koriste dramsku metodu socijalno zainteresirani subjekt te im je zadatak osmisliti što više pitanja za likove iz zamrznutog prizora (povijesne</p>	<p>Učenici se dijele u skupine.</p> <p>(Prilog 4.)</p> <p>Učenici u skupinama rade na zadatcima te koriste pripremljeni materijal –</p> <p>izabiru čitatelja izvora i zadataka, raspravljaju o zadatku, dijele uloge, kritički prosuđuju, zajedno rade na karakterizaciji likova, oblikuju zamrznuti prizor, pretpostavljaju pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p> <p>(Prilozi 5., 6., 7. i 9.)</p> <p>Analiziraju, izdvajaju, identificiraju, preispituju, zapisuju pitanja.</p>
--	--	--

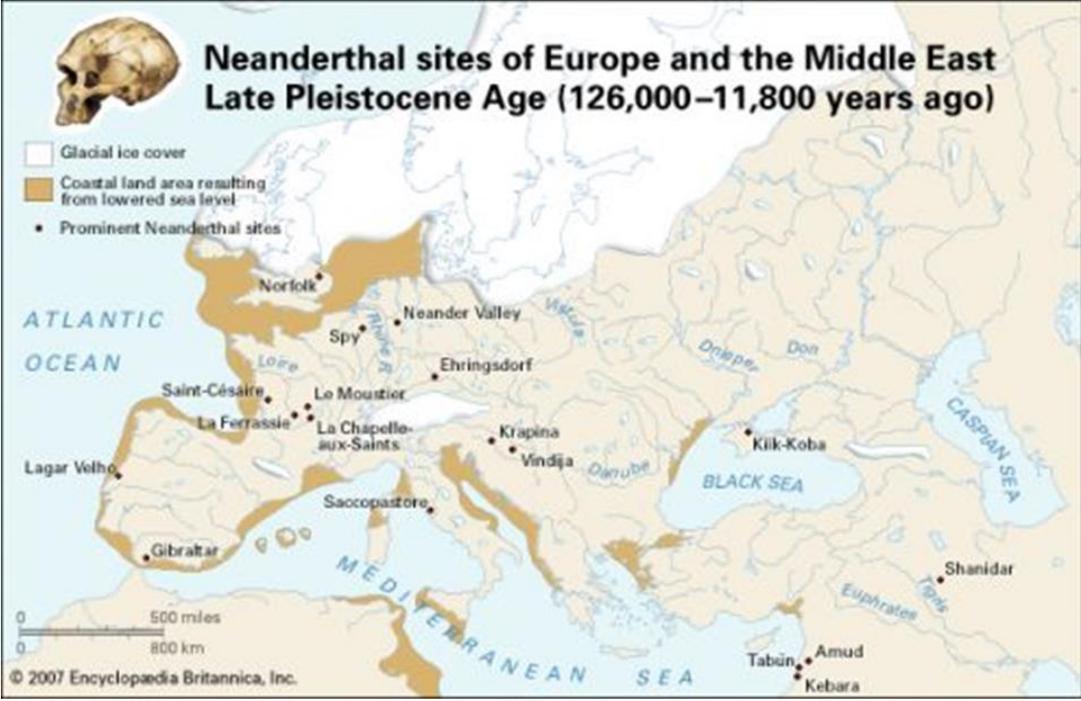
<p>4. faza aktivnosti – prezentacija zamrznutih prizora s unutarnjim monologom likova i pitanjima socijalno zainteresiranih subjekata (25')</p>	<p>činjenice, socijalno – komunikacijske obrasce).</p> <p>Svi članove grupe upoznati su s temom i zadatom.</p> <p>Prva skupina prezentira zamrznuti prizor.</p> <p>Sudionici druge skupine postavljaju pripremljena pitanja likovima iz prizora (povijesne činjenice, socijalno – komunikacijske obrasce).</p>	<p>(Prilozi 5., 6., (7.), 8., 9.)</p> <p>Prezentiraju zamrznuti prizor.</p> <p>Izvede unutrašnji monolog.</p> <p>Odgovaraju na pitanja socijalno zainteresiranih subjekata.</p>
<p><u>ZAVRŠNI DIO</u> (5')</p>	<p>Nakon prikazane zamrznute slike i odgovora na pitanja, učenici će pomoću listića s pripremljenim tablicama odabrati najbolje uživljeni lik te ga nazivaju <i>Kraneamus</i>.</p>	<p>Odabiru najbolje uživljeni lik. (Prilozi 16., 17.)</p>
<p>(12')</p>	<p>Koristeći tablete u paru će riješiti <i>Igru vješala</i> u digitalnom alatu <i>LearningApps</i>.</p>	<p>U paru rješava zadane zadatke. Raspravlja o zadacima i odgovorima na pitanja. Zapisuje zadatke koje ne zna riješiti. (Prilog 11. Vidi Poveznice na multimedijske i interaktivne sadržaje). Rješava izlaznu karticu.</p>
<p>(3')</p>	<p>Za domaću zadaću učenici će opisati lik <i>Kraneamus</i> u bilježnicu te samostalno izraditi likovni prikaz zamrznutog prizora u obliku karikature.</p> <p>Predviđena je dodatna aktivnost za darovite učenike: Izrada i predstavljanje stripa o <i>Kraneamusu – neandertalcu iz Krapine</i> korištenjem nekog od digitalnih alata za stripove, primjerice <i>Pixton</i>.</p>	<p>Dobiva uputu za domaću zadaću.</p>

	<p>Moguće je kreiranje stranice od strane učitelja/ice koji može pozvati više učenika na suradničko kreiranje stripa.</p> <p>Predviđena aktivnost za učenike s poteškoćama: Sažeti opis <i>Kraneamusa – neandertalca iz Krapine</i> uz jednostavni samostalni likovni prikaz neandertalca u okružju starijeg kamenog doba te s prikazom otkrića i alatki koje je koristio.</p>	<p>(Prilog 10. Vidi poveznice na multimedijalne sadržaje).</p>
--	--	--

Prilog 2.

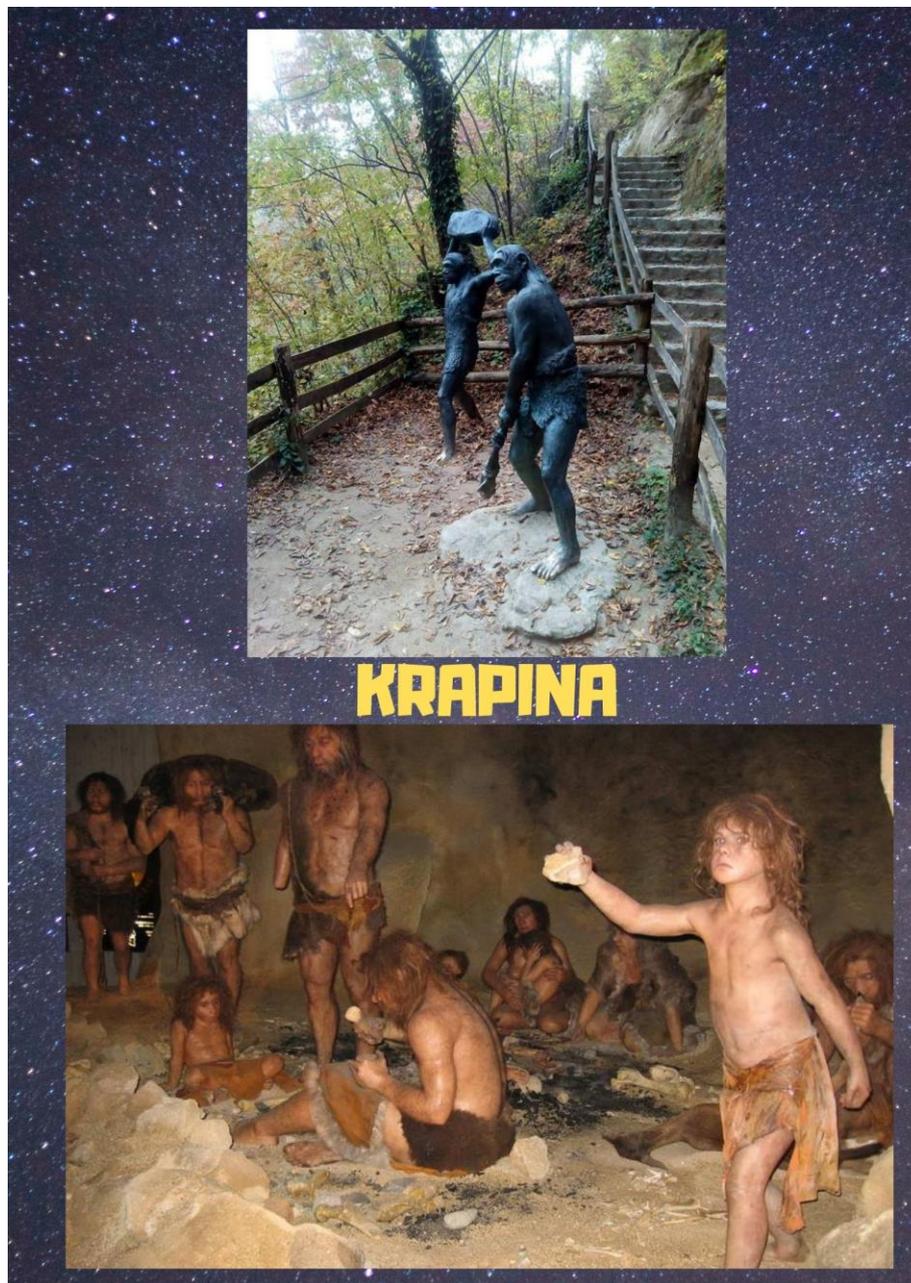
STARIJE KAMENO DOBA	HRVATSKA	EUROPA (SVIJET)
LOKALITET		 <p>Neanderthal sites of Europe and the Middle East Late Pleistocene Age (126,000–11,800 years ago)</p> <p>Legend: □ Glacial ice cover ■ Coastal land area resulting from lowered sea level • Prominent Neanderthal sites</p> <p>Scale: 0 to 500 miles / 0 to 800 km © 2007 Encyclopædia Britannica, Inc.</p> <p>Označi na karti: 1. nalazište po kojem su neandertalci dobili ime, 2. najpoznatije nalazište neandertalaca u Hrvatskoj</p>
VREMENSKI UVJETI	 <p><i>Ursus spelaeus</i> (špiljski medvjed / cave bear)</p>	
ALATKE		

<p>BRIGA ZA DRUGE ČLANOVE</p>		

Prilog 3.

Poster (digitalni alat *Canva*)

Prilog 4.

PowerPoint prezentacija *Starije kameno doba*:

https://docs.google.com/presentation/d/e/2PACX-1vQI2xo1gSeCn0gWkz9uVHkj0uV_QjZQCMfVAg3JZ906OSSmA4hSs5RmoqZjFfT-KWPDaKjePCy7E2jgnsOD-jY/pub?start=true&loop=true&delayms=5000

Prilog 5.

Povijesni izvor I.

„Oni su ondje palili vatru, pripremali hranu, izrađivali kamena oruđa i obavljali različite svakodnevne aktivnosti pa vjerojatno i umirali. Ostatci jednoga muškarca pokazuju da je bio bez ruke i da je (...) mogao živjeti samo uz skrb drugih pripadnika svoje zajednice.“ (Tihomila Težak-Gregl, *Hrvatske zemlje od starijeg kamenog do bakrenog doba*, Zagreb, Leykam international, 2017., 39.)

Povijesni izvor II.

„Proučavajući fosile iskopane u blizini Krapine, profesor David Frayer otkrio je brazde na zubima jednog neandertalca, što upućuje na to da je pokušao riješiti problem zubobolje. Radi se o četiri zuba na lijevoj strani čeljusti. Jedan je zub bio 'odšarafljen' iz svog ležišta i poguran prema obrazu, a drugi je bio zarotiran tako da je strana koja gleda prema obrazu došla u položaj za žvakanje. Na sva četiri zuba vidljivo je šest brazdi, a na pretkutnjaku su znakovi da ga je osoba turpijala predmetom koji ima oštru površinu, objasnio je Frayer.“ (Neandertalci iz Krapine – pretpovijesni zubari, <https://www.express.hr/znanost/neandertalci-iz-krapine-pretpovijesni-zubari-11428> (1. VII. 2019.)

Povijesni izvor III.

Sl. 1. Muzej krapinskih neandertalaca, detalj

Prilog 6.

Povijesni izvor IV. (dodatno)

Ledeno doba. Tijekom srednjeg paleolitika dogodilo se više klimatskih promjena koje su uzrokovale niz zahlađenja. Ta hladna razdoblja, kada je Zemlju okovao debeli led, zovemo ledeno doba. Led je pokrивao velika područja Sjeverne Amerike, Europe i Azije, a ljudi su živjeli u manjim skupinama pokušavajući preživjeti. U vremenskim nepogodama odlazili su prema toplijim krajevima, a od velikih hladnoća štitili su se u zakloništima špilja. Da bi se prehranili, neandertalci su lovili divlje životinje poput velikoga vunastog nosoroga i mamuta. Izrađivali su drvena koplja s kamenim šiljcima, a lovili su u skupinama jer je lov na tako velikog pretpovijesnog slona bio težak i opasan posao. (...)

... (U krapinskom muzeju) je dječčić koji je otkrio svoj odraz u jezeru i tako posao svjestan sebe, svog postojanja, izgleda i osjećaja. Vidimo ga kako zadivljeno promatra samog sebe...

... U krapinskom muzeju vidimo pračovjeka koji je imao prijelom kosti te je 7 do 10 dana bio u komi nakon čega se oporavio, a kost je zacijelila. To je dokaz da su se o bolesnima i ranjenim članovima članovi plemena brinuli te ih nisu puštali da umru. Unatoč teškoćama s kojima su se susretali svakog dana, neki bi od njih doživjeli i kasne tridesete ili rane četrdesete godine. (Rosie Kugli, *Muzej krapinskih neandertalaca. Tajna krapinske špilje*, Muzeji Hrvatskog zagorja, 2012.)

Prilog 7.

Kreativni zadatci:

Izrada zamrznutog prizora u kombinaciji s metodom unutarnjeg monologa:

Pročitajte povijesne izvore o neandertalcima iz Krapine koje imate u prilogu. Zamislite jedan dan u njihovom životu. Koristite i materijale prikupljene nakon terenske nastave u Krapini. Pripremite prikazivanje zamrznutog prizora s likovima koje ste „upoznali“ u Muzeju krapinskih neandertalaca.

Scenska slika neka ima predstavljača koji može biti dio prizora i ne mora. Predstavljač će izaći iz scenske slike, predstaviti likove i doticanjem pojedinog lika omogućiti mu izricanje kratkog unutarnjeg monologa. Likovi koji su dio scenske slike unutarnjim monologom trebaju opisati dio svakodnevice neandertalaca, reći čime su se bavili članovi zajednice, u kakvim su vremenskim prilikama živjeli, što su osjećali, kako su se ponašali prema drugim članovima zajednice, kako su se sporazumijevali, gdje su živjeli, s kojim su se problemima susretali te kako su ih nastojali riješiti.

Za izradu zamrznutog prizora koristite predmete u prostoriji i svoja tijela. Razmislite zajedno i individualno što bi vas još „socijalno zainteresirani subjekti“ mogli pitati i tako kreirajte svoj lik.

Prilog 8.

Pitanja „socijalno zainteresiranih subjekata“

Osmislite i zapišite što više pitanja za likove iz zamrznutog prizora kako bi saznali što više podataka o životu neandertalaca iz Krapine.

Prilog 9.

POJAŠNJENJE DRAMSKIH METODA

Zamrznuti prizor – slika: dramska metoda prikaza neke situacije kao slike – likovi su nepokretni, „zamrznuti“ (npr. zastor HNK s likovima iz doba narodnog preporoda); zamišlja se događaj na temelju predložka koji sadržava neki povijesni izvor, sudionici si dodjeljuju uloge likova iz prizora te zajedno i/ili individualno smišljaju karakterizaciju svojeg lika za fazu razrade metodom unutarnjeg monologa (i/ili metodu socijalno zainteresiranih subjekata), sliku potom imenuju i razrađuju prikaz; pripremljenu sliku predstavlja predstavljač govoreći njezin naziv i imena likova, on može i ne mora biti dio prizora – ako je dio prizora da bi predstavio naziv prizora i likove u njemu mora napraviti kretnju kojom daje do znanja da je istupio iz prizora i prešao u ulogu predstavljača.

Unutarnji monolog: dramska metoda koja omogućuje da čujemo neizrečene misli nekog lika u određenom trenutku dramskog zbivanja, koje mogu biti i u suprotnosti s izgovorenim glavnim replikama, može se izvesti samostalno ili u kombinaciji s kojom drugom metodom, što znači da unutarnji monolog može izricati igrač koji igra taj lik ili neki drugi igrač, čak više njih ili kod zamrznutog prizora pri kojem voditelj (ili predstavljač) doticanjem ramena nekog lika želi čuti njegov monolog.

Socijalno zainteresirani subjekt: dramska metoda kojom zainteresirani gledatelji zamrznutog prizora (sudionici radionice koji trenutno ne predstavljaju zamrznuti prizor) traže od likova informaciju o situaciji u kojoj se nalaze pri čemu se likovi moraju prilagoditi pitanju i improvizirati odgovor u skladu

sa već pripremljenom karakterizacijom, pokušajem zabave publike i zaobilaženjem odgovora koji bi mogli štetiti ukupnom dojmu prizora (nepoznavanje tematike i sl.).

Prilog 10. Pixton

join.pixton.com/jerer

(Pridruživanje je moguće u vremenu od mjesec dana.)

Prilog 11. LearningApps

<https://learningapps.org/view7604912>

Prilog 12. Vrednovanje kao učenje: Rubrika za vrednovanje postavljenih pitanja

RUBRIKA	UČENIK/UČENICI
6. Nije postavio ni jedno pitanje	
7. Postavio je 1-2 pitanja, ali nisu povezana s gradivom	
8. Postavio je 1-2 pitanja povezana s gradivom	
9. Postavio je 3-5 pitanja, no nisu sva povezana s gradivom	
10. Postavio je 3-5 pitanja povezana s gradivom	
11. Postavio je više od 5 pitanja jasno povezana s gradivom.	

Prilog 13. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene postavljenih pitanja

SKUPINA JE USPJEŠNO ZAVRŠILA ZADATAK	DA	NE	DJELOMIČNO
SVI ČLANOVI DOPRINOSE IZVRŠENJU ZADATKA			
U POSTAVLJANJU PITANJA ISTIČU SE POJEDINCI S: C. VIŠE PITANJA D. MANJE PITANJA (IME)			

Prilog 14. Vrednovanje za učenje – 3-2-1

KRANEAMUS – NEANDERTALAC IZ KRAPINE
3 INFORMACIJE KOJE MISLIM DA ZNAM:
2 INFORMACIJE KOJE SU MI NEJASNE:
1 INFORMACIJA U KOJU SAM SIGURAN/NA:

Prilog 15. Vrednovanje naučenog

Odgojno – obrazovni ishod	Kriterij vrednovanja			Ukupno bodova:
	3 boda: zadatak je izvrsno napravljen	2 boda: zadatak je uspješno napravljen	1 bod: zadatak je zadovoljavajuće napravljen	
POV OŠ A 5. 1. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik je riješio sve zadane zadatke. U potpunosti povezuje informacije iz različitih izvora. Samostalno opisuje društvo i život ljudi u starije kameno doba. Objašnjava pojmove starije kameno doba, ledeno doba i neandertalac. Izradio je i prezentirao strip.	Učenik je riješio sve zadane zadatke. Dobro povezuje informacije iz različitih izvora. Pravilno koristi pojmove, no prilikom opisivanja nedostaje pojedini pojam. Trebalo je još više razvijati vještinu pisanog objašnjavanja. Likovni izričaj je originalan i kreativan.	Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke. Djelomično povezuje informacije iz različitih izvora. Prilikom opisivanja nedostaju pojedini pojmovi kao i veza između njih. Vještina pisanog objašnjavanja nije dovoljno razvijena. Likovni izričaj je jednostavan.	
POV OŠ B 5. 1. Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost	Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao život ljudi u starije	Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao život ljudi u starije	Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke u kojima je samo opisao život ljudi	

<p>pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesti i starome vijeku.</p>	<p>kameno doba uz argumentirano objašnjenje pojmova lovci, sakupljači i nomadi. Samostalno zaključuje o problemima s kojima su se susretali. Navodi više životinja kojima se prehranjivao.</p> <p>Izradio je i prezentirao strip.</p>	<p>kameno doba, no u objašnjavanju nedostaju pojedini pojmovi.</p> <p>Ne donosi zaključke o problemima prehrane.</p> <p>Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>u starije kameno doba.</p> <p>Likovni izričaj je jednostavan.</p>	
<p>POV OŠ C 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost širenja izuma i tehnologije u prapovijesti i starome vijeku.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je točno opisao i objasnio razvoj, primjenu i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Koristio je pojmove gruba obrada kamena, otkriće vatre, prve kolibe od granja i kože.</p> <p>Izradio je i prezentirao strip.</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima je opisao i objasnio razvoj i primjenu i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Nedostaje pojedini izum ili otkriće.</p> <p>Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>Učenik je većim dijelom riješio zadane zadatke u kojima je djelomično opisao i objasnio razvoj i primjenu, no ne i posljedice primjene prapovijesnih alatki. Postoje poteškoće u primjeni novih pojmova.</p> <p>Likovni izričaj je jednostavan.</p>	
<p>POV OŠ E 5. 1.</p> <p>Učenik obrazlaže važnost povijesti, uspoređuje različite ideje, umjetnosti, predmete svakodnevne uporabe te pojavu pismenosti u</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke u kojima detaljno navodi obilježja prapovijesne umjetnosti uz navođenje više arheoloških lokaliteta s primjerima špiljskog</p>	<p>Učenik je riješio sve zadane zadatke te objasnio obilježja prapovijesne umjetnosti uz navođenje jednog primjera špiljskog slikarstva. Nije objasnio povezanost</p>	<p>Učenik je većim dijelom riješio zadatke bez detaljnih objašnjenja i navođenja primjera.</p> <p>Djelomično razumije značenje špiljskog</p>	

<p>prapovijesti i starome vijeku.</p>	<p>slikarstva u Europi i Hrvatskoj (aktualizacija). Objašnjava povezanost špiljskog slikarstva i najstarijih vjerovanja te navodi predmete svakodnevnog uporabe kojima se koristio neandertalac. Samostalno zaključuje o njegovoj potrebi umjetničkog izričaja. Izradio je i prezentirao strip.</p>	<p>špiljskog slikarstva i najstarijih vjerovanja. Navodi predmete kojima se koristio neandertalac. Likovni izričaj je originalan i kreativan.</p>	<p>slikarstva kao povijesnog izvora. Likovni izričaj je jednostavan.</p>	
---------------------------------------	--	--	---	--

Prilog 16. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene – samovrednovanje

UŽIVLJENI LIK/IME	U POTPUNOSTI SAM PREDSTAVIO UŽIVLJENI LIK	U PREDSTAVLJANJU SAM KORISTIO 3 ILI VIŠE POJMA VEZANA ZA STARIJE KAMENO DOBA	BIO SAM KREATIVAN U OSMIŠLJAVANJU UŽIVLJENOG LIKA	MOJ JE UŽIVLJENI LIK DOPRINIO ZAJEDNIČKOM ZADATKU ZAMRZNUTOG PRIZORA	TOČNO SAM ODGOVORIO NA PITANJA
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					

Prilog 17. Vrednovanje kao učenje: Lista procjene – vršnjačko vrednovanje

UŽIVLJENI LIK/IME	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
U POTPUNOSTI JE PREDSTAVIO ZAMIŠLJENI LIK										
U PREDSTAVLJANJU JE KORISTIO 3 ILI VIŠE POJMA VEZANA ZA STARIJE KAMENO DOBA										
KREATIVAN U PREDSTAVLJANJU										
LIK DOPRINOSI ZAJEDNIČKOM ZADATKU ZAMRZNUTOG PRIZORA										
TOČNO ODGOVARA NA POSTAVLJENA PITANJA										

Prilog 18.

Jigsaw Planet Puzzles

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=3390bfeba3fb>